

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,

15. Februar
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a lunéi, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

N^o

4

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domniú corespundinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu

III.

CUPRINSULU: Geniulu evului nostru (urm.) — Independintia bisericeii romane (din Roman'a). — Inca unu cuventu despre insemnatarea sinódeloru pentru Romani. — Docintele se nisúesca a castigá amórea si increderea scolariloru. — Scurta privire preste activitatea literaria a Romaniloru in presinte. — Corespundintia: Ba'a-mare (tractu protopopescu bine organizatu.) — Amvonulu: Misteriulu sientiei omenesci (predica la inmormentare.) — Literatura: Escriere de concursu la premie literarie, si alte aretári. — Ochire prin lumea politica. — Varietáti.

Geniulu evului nostru.

(urmare.)

Aici eara-si redica sabi'a asupr'a opiniunei mele celei modeste fiii seculului lumineloru, dicundu: „Omule! dóra nu poftesci de la noi, carii ne-amu eluptatu din sfer'a cea dejosita a masei poporului necultu, si cari amu scuturatu depre aripele mintiei nóstre pulberea obscurantismului religunariu, ca se fimu de o credintia cu poporulu necultu si asemenea lui se ne inchinámu altariului, prescurei, lumineloru, temáiei, spovedaniei, cuminecaturei si basericeloru, si se comanacimu crucile nu numai in baserica, ci si pre campu si prelanga drumurile de tíera iérn'a vér'a. Mintea nóstra, emancipata din lantiurile credintiei órbe, pretinde o religiune mai sublímá spirituala, carea se fia compativera cu geniulu evului, in carele traimu, si carea s'ar mai poté uní cu etichet'a culturei inalte; o religiune, carea o amu poté defendá si in cercuri mai de „bon ton.“ Cu unu cuventu, nimene poté pofí de la noi, se cugetámu si se sentímú in lucrurile religiunei asemenea poporului necultu; preste aceea amu trecutu. Poporulu are cu totulu alte lipse; pentru elu e buna si religiunea gr. c. ori gr. res. cea de tóte dílele; elu in aceasi si-póte aflá bucuri'a, mangaiarea si salutea; dar pre noi aceea nu ne indetulesce. Noi avemu lipsa de o religiune sublímá, spirituala!“ — Astfeliu opinédia clas'a cea civilisata a evului nostru in obieptulu religiunei. Si inca, ce-i si mai batatoriu la ochi pentru omulu celu consecinte cugetatoriu, partea preponderanta a clasei civilisate din natiunea romana s'a aventatu la gradulu culturei, ce lu-posiede, nutrita cu prescura santíta pre altariulu bisericeii romane, infrumsetiate cu s. cruce si profumate cu temáia; si totusi acumu nu si-afla destulu nutrementu spirituale in religiunea, carea o-a radicatu de la glia.

Semnele invederate ale necredintiei unor'a din clas'a cea culta a natiunei romane suntu multe; ci acei'a dintre tóte escelédia — spre scandalulu poporului si intristarea maicei, din alu carei'a sinu au esítu — cu urmátóriele:

1. Cu negriginti'a condemnavera intru cercarea casei ddieesci. In acést'a privintia si-escusédia indiferentismulu loru religunariu astfeliu: „Pentru-ce se miergemu noi la baserica, cà si a casa ne potemu rogá lui Ddieu? Apoi intrég'a natura e baseric'a lui Ddieu; scie

Ddieu, cari ne suntu lipsele nóstre, si ni le va dá, si de nu ne vomu rogá noi in baserica; miérgea poporulu necultu la baserica; pentru elu e buna si cadiani'a, ear noi nu ne vomu face mai intielepti dintr'ins'a.“

Crediu, cà intieleptii evului nostru mi-voru dá dreptu intr' aceea, cumca si dinsii ca ómeni au multe lipse, cari altulu nimene, fóra singuru Ddieu, le póte impliní, si cumca gusta multe bunatati, pentru cari suntu detori cu multiamita singuru lui Ddieu. Deci déca fiii lumci acesteia incependu de la domnitoriu pana la celu din urma deregatoriu comunale pretindu, ca cei, ce voescu a cere de la dinsii cutare ajutoriu seau se sentiescu detori a le multiamí pentru grati'a primita, se i cercetedie in resiedintiele si locuintiele loru spre substeruerea rogamentei seau depunerea recunoscintiei multiamitórie: óre Ddieu, domnitoriulu domnitoriloru, parintele celu intru indurare nemarginitu si judecatoriulu celu mai nepartinatoriu si mai presusu de tóta dreptatea omenésca, n'are dreptu (amesuratu cerintiei naturei omenesci, carea stà nu numai din sufletu, ci si din trupu) se si-defiga síe-si locuintia vediuta in midiloculu filoru sei, preste cari revérse cu prisosintia isvorulu induráriloru sale? N'are dreptu a pretinde de la noi, mari si mici, culti si neculti, carii si resufarea nóstra inca o detorimu bunatatiei ddieesci, ca se alergámu la cas'a lui si dinpreuna cu fratii de un'a si acecasi chiamare se ne depunemu inaintea lui omagiulu fiescei aderintie, se ceremu de la dinsulu implinirea lipseloru nóstre celoru sufletesci si trupesci, si se-i dàmú multiamita pentru charurile primate? — Ast'a asertiune a mea e basata inainte de tóte pre cuventele Mantuitoriului nostru, carele dice: „Ceretí si se va dá vóue, cercatí si veti aflá, batetí si se va deschide vóue.“ Ear ss. parinti, anumitu s. Augustinu (homil. 43.) astfeliu intonédia lips'a rogatiunei: „Rogatiunea e singurulu nutrementu alu sufletului; pentrucá precumu nu póte fí trupulu fóra de nutrementu, asia nu póte viatiuí neci sufletulu fóra rogatiune“; mai incolo s. parinte moralitatea viatiei omenesci o conditiunédia de la rogatiuni si cvalitatea acelorasi, dicundu: „Si necicandu va duce o viatia cu fric'a lui Ddieu ace'l'a, carele nu se scie adevératu si din anima rogá“. Ear dupa cuventele s. Chrisostomu (hom. 19.) „rogatiunea e pentru cei intristati isvorulu mangaiarei, depusetulu voiosiei, pentru cei aruncati de furtunele viatiei portu securu, celoru ce caletorescu pre mare ancor'a sperantiei, comór'a seraciloru, cli-

peulu avutiloru, mediculu morbosiloru, preservativ'a sanetatiei.“

Sciti voi luminatii evului nostru ,rogatiunea Domnului,‘ carea ne-a invetiatu pre noi insu-si Mantuitoriulu n. I. Christosu, adeca ,Tata-lu nostru;‘ seau desu nu o rostescu aceea acum'a budiele vóstre celea indultice de intieptiunea lunei, crediu, cà odinióra ati urmaritu voi pre man'a vóstra, carea v'a indreptatu antái'a óra manile vóstre celea nevinovate spre ceriu? Asia dar, cà in rogatiunea acést'a nu eschiamàmamu ,Tata-lu mieu,‘ ci ,Tata-lu nostru?‘ documentu viu, cà invetiatoriulu cerescu, carele a instruitu pre invetiaceii sei intru acést'a rogatiune, a voitu si voiesce, ca fratii se o inaltie acést'a coadunati intr'unu locu destinatu spre adorarea Parintelui si Ddieului eternu, se fia uniti si trupesce prin profesiunea esterna a religiunei, si sufletesce prin unitatea cugeteloru si sentítoru religióse, dupacumu apare din cuventele s. Paulu apost. càtr. Efes. c. 4 v. 4: „Una trupu si unu spiretu, precumu sunteti chiamati intr'o sperantia a chiamarei vóstre;“ si dupacumu se vede din vorbele Domnului la Ioanu c. 14: „Si oríce veti cere de la Tata-lu in numele mieu, aceea voi face, ca se se premarésca Tata-lu in Fiiulu;“ asemenea si la Marcu c. 11: „Pentru aceea ve dîcu voue, tóte câte rogandu-ve cereti, credeti cà le veti dobendí, si se voru face voue.“ Ce indegetédia tóte acestea altu cev'a, decátu cà nu numai unulu câte unulu despartíti, ci si uniti intr'unu locu destinatu anume spre profesarea religiunei nóstre se ne tramitemu rogatiunile nóstre càtra tronulu atotpoternicului Ddieu, si atunci ne asigurédia auctorele religiunei, credintiei si sperarei nóstre, cà ni se voru impliní cererile.

Mai incolo cutezu a ve intrebá pre voi, fii luminati ai evului nostru: óre nu ve coadunati voi adeseori, fiacare dupa sfer'a aptivitatiei sale, ca se ve cointiegeti si consvatuiti despre afacerile vóstre scientifice, oficiali si industriarie? Dar apoi maiestatic'a si inportant'a vóstra chiamare de ómeni creati dupa asemenarea lui Ddieu si de crestini supusi legeri lui Christosu, óre nu postesce, ca se ve coadunati in cas'a Domnului spre a conversá si a ve consvatuí cu sufletulu vostru si cu Ddieu despre midílócele salutei vóstre eterne? Ci voi avet lipsa de o religiune sublima; inse óre póte fi religiune mai sublima si mai corespundiátoria demnitatiei omenesci, decátu aceea, carea ne subministrédia midílócele convorbirei cu Ddieu? Au dóra e lucru dejositoriu pentru spiritele vóstre celea inalte si luminate a cercá baseric'a, locuinti'a marelui Ddieu, carele a versatu in trupurile vóstre celea mundre sufletulu si insusírile celea agere mintali, cu alu caror'a ajutoriu v'ati inaltiatu la gradulu culturei moderne; precandu nu cugetati a fi dejositoriu pentru maiestatea fientiei vóstre, a ve aduná in cafane si alte bordee seau locuri de petreceri lumesci, cari precátu uneori maculédia sufletulu; pre atát'a paralisédia si poterile vitali ale trupului? Ve este rusíne a ve inchiná lui Ddieu si a adorá fienti'a suprema, precandu nu ve pare degradatiune a ve inchiná lunei si a ve tereí in pulbere dinaintea ei? — Totodata ascultati cuventele Domnului la Mat. 5, 16: „Asia se luminedie lumin'a vóstra inaintea ómeniloru, ca vedíndu ei faptele vóstre celea bune, se premarésca pre Tata-lu vostru celu din ceriu;“ adeca detorinti'a clasei luminate si civilisate a fiacarei'a natiuni si religiuni togm'a este, ca prin falinariulu ardiendu alu esemplului fapteloru sale celoru bune, prin urmare si a zelului intru cercarea casei lui Ddieu, se premérge si luminedie inaintea clasei mai neculte a po-

porului. Cine nu scie, cà precandu „verba movent,“ preatunci „exempla trahunt;“ deunde a devenitu tótdiuanu proverbulu in gur'a poporului romanu: „Pentruce se mi dau pruncii la scól'a? càci vedi, cà carturarii nostri suntu mai rei crestini, decátu noi cesti neinvestiati; nu le trebue baserica, nu lege!“

Pentru-ce fugiti, oh intiepti ai evului nostru de baserica, candu baseric'a v'a primitu pre voi in braçiele sale de mama cu tóta dulcétia si caldur'a animei sale iubitórie? Càci baseric'a v'a binecuventatu pre voi in léganu dupa nascerea vóstra; cei casatoriti in baserica inaintea altariului Domnului si sub semnulu santei cruci ati incheiatu legatur'a santa a fidelitatiei conjugale, si v'ati dobenditu soçia si ajutoriu spre portarea sarcineloru viatiei; si eara-si s. baserica va depune osementele vóstre in alu doile léganu, in mormentu, si va binecuventá remasítiele vóstre pamentene.

2. Alu doilea semnu alu necredintiei evului nostru e despretiuirea sacramentului penitintiei din partea clasei celei civilisate; càci ómenii cei moderni ai secului nostru si-batu jocu nu numai intre sine, ci si inaintea nepreceptului poporu, de sacramentulu pocaintiei si de marturisire. Inse dinsii prelanga tóta intieptiunea loru nu intielegu, cà acestu asiedimentu divinulu alu religiunei nóstre e celu mai securu medílocu spre asigurarea prosperitatiei si inaintarea perfeptiunarei omenimei pre acestu pamentu si spre ajungerea fericirei eterne dincolo de recele mormentu. Pentrucà speru, cà neci unu filosofu alu evului nostru luminatu nu si-va arogá síe-si prerogativ'a, de a fi patrunsu mai aduncu in anim'a si sufletulu omului, si prin urmare de a avé o cunoscintia mai fundata precumu despre omu asia si despre medílócele regenerarei lui, decátu I. Christosu.

Eara cumca sacramentulu pocaintiei, si prin urmare marturisirea pecatelor, s'a intemeiatu prin Mantuitoriulu n. I. Christosu, auctorele divinulu alu religiunei nóstre, apare din cuventele Domnului rostite càtra ss. sei apostoli si prin dinsii si càtra preoti, urmatorii loru: „Orícâte veti legá pre pamentu, voru fi legate si in ceriu; si orícâte veti deslegá pre pamentu, voru fi deslegate si in ceriu.“ Mat. 18, 18. Cumca Mantuitoriulu n. I. Christosu a iertatu pecatele, apare din cuventele-i dîse càtra paralicu seau slabanogu: „Cutédia fiule, iérta-ti-se tie pecatele tale.“ Mat. 9, 2. — Insa Mantuitoriulu Christosu voindu, ca intregulu genu omenescu se se inpartasiésca din rescumperarea prin sacrificiulu crucei castigata, cu misiunea de la Tata-lu cerescu primita a insarcinatu pre s. maica baserica prin elu intemeiata; deci si potere de a deslegá sufletele poçaite de lantiurile tirane ale pecatelor a datu-o s. baserice, dîcundu: „Pace voue; precumu m'a tramisu pre mine Tata-lu, si eu ve tramitu pre voi. Si acést'a dîcundu, a suflatu si le-a dîsu loru: luati Spiritulu santu; caror'a veti iertá pecatele, se voru iertá loru; caror'a le veti tiené, voru fi tienute.“ Ioan. 20, 21—23.

Cumca apoi acést'a a fostu credinti'a crestinatatiei in privinti'a sacramentului penitintiei dintru necputu, apare din cuventele s. scripture: „Multi dintre cei ce crediuse veniá, marturisindu-si si vestindu pecatele sale.“ Fapt. apost. 19, 18. Asemenea si din cuventele santului Ciprianu: „Se-si marturisesca unulu fiascecare pecatele sale, pana candu celu ce pecatuesce e in viatia, pana candu satisfacerea si deslegarea facuta prin preotu e primita inaintea Domnului.“ (Confiteantur singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit in saeculo est,

dum satisfactio et remissio facta per sacerdotem apud Dominum grata est. Libr. de lapsis.)

Ci fiii seclului nostru luminatu mi-voru dîce: „Ce ne torturedi cu s. scriptura! Convinge-ne cu argumente ratiunavere, compativere cu mintea n^ostra cea luminata, despre lips'a pocaintiei si a marturisirii peccatoru!“ — Acestor'a deocamdata numai at^{at}'a le repunu, c^o pentru cei, ce si-au prefriptu necredint^o'a si indiferentismulu religiuariu de o profesiune precalculata a viatiei sale in obieptulu religiei, indarnu suntu t^ote argumentele, precumu dîce s. Augustinu: „Cari in evangelia ceea ce voiti, credeti, mai vertosu v^oue ve credeti, dec^otu evangeliei.“ (Qui in evangelio quod vultis, creditis, vobis magis, quam evangelio creditis.)

Dupa ac^ost'a premisa inainte de t^ote le voiu pune inainte opiniunea lui Pascalu, carele a fostu unulu dintre cei mai ratiunaveri filosofi ai Franciei si carele despre marturisire astfelu cuventa:

„Religiunea catolica nu ne deobl^oga, ca se ne marturisiru peccatele n^ostre f^ora deosebire la t^ota lumea; ea sufer^e, ca omulu se remana ascunsu inaintea tuturoru ^omeniloru, luandu afara unulu, carui'a ne indetoresce a ne descoperⁱ adunculu animei in t^ota goletatea sa. Singuru acestu omu e in t^ota lumea, pre carele ne indetoresce se-lu desamegimu; dar si pre ac^ost'a lu deobl^oga la unu secretu neviolaveru, de unde urm^odia, c^o t^ota cunoscenti'a lui e casⁱ cumu n'ar fi. P^ote-si imagin^a ^orecinev'a o lege mai plina de caritate si dulc^ota? — Si totusi coruptiunea omului a ajunsu la acelu gradu, c^otu afla duritate in ac^ost'a lege; si legea ac^ost'a a fostu caus'a principala, de s'a revoltatu o parte mare a Europei in contr'a basericeii catolice. Oh c^otu de injusta si iratiunavera e anim'a si mintea omen^osc^a, candu afla de nedr^opta si rea legea basericeii, carea lu-indetoresce se faca fa^ocia cu unu singuru omu pre pamentu aceea, ce ar fi conformu dreptatiei ca se faca fa^ocia cu toti ^omenii! Pentru c^o ^ore consuna cu dreptatea, ca noi pre ei se-i insiel^olamu? — Ur'a ac^ost'a a adeverului are deosebite graduri in anim'a omenimeii; ci se p^ote afirm^a, c^o ea esista in cutare gradu in fiacare omu, pentru c^o e nedespart^overa de nedr^opt'a am^ore de sine si de egoismu. Delicateti'a ac^ost'a condamnavera e caus'a, de cei ce suntu chiamati a esort^a seau dogenⁱ pre altii, suntu siliti a ascunde adeverulu si asprimea cuventeloru sale prin cercuscieri, trebue se fia cu respectu la umoru si temperamentu, ca se nu v^oteme. Ei suntu siliti a micⁱ scaderile n^ostre, si facundu aceea, se paru a le escus^a; ei mesteca in cuventele loru laude si dovedi de afeptiune si stima. Insa prelanga t^ota cautiunea ac^ost'a o astfelu de medicina e amara pentru gustulu celu falsu alu egoismului. Elu primesce dintr'ins'a prec^otu se p^ote mai pu^ocina, si tot d^oun'a cu desgustu, cu ura si man^osa secreta nutrita in contr'a celor'a, ce li-o subministr^odia. De aici urm^odia, c^o celu ce voiesce se pos^oda grati'a si am^orea n^ostra, ac^ost'a trebue se incungiure a pretinde de la noi asia cev'a, ce n^oue ne-ar casion^a ne placere. Omenii ne tract^odia pre noi asia, precumu voimu a fi tractati; noi urimu adeverulu, ^omenii si lumea ni-lu ascundu; noi voimu a fi lingus^oti, ^omenii si lumea ni-se lingusiescu; n^oue ne place a fi insielati, ^omenii si lumea ne insiel^ola! De acⁱ vine, c^o cu c^otu ne inaltiamu mai susu pre fustei scarei fortunei si a demnit^otiloru, cu at^ost'a ne depart^olamu mai tare de adeveru; c^oci lumea se feresce a vatem^a pre cei mari, a caror'a afeptiune buna i-este folositoria, ear ur'a daunatios^a. Unu principe seau unu demnitaru p^ote fi fabul'a intreg^ei Europe, elu in sa ne-

mic'a nu va scⁱ despre aceea. Si neci c^o me pune la uimire ac^ost'a inpregiurare; pentru c^o a marturisirⁱ adeverulu e folositoriu pentru ac^ost'a, cui se ed^oce, dar f^orte daunatiosu pentru ac^ost'a, carii cut^odia a lu desvelⁱ, fiendca ei si-contragu ur'a celoru mari; ear cei ce conviatuescu cu principi si cu cei mari, si-iubescu mai tare interesele sale dec^otu ale acelor'a, caror'a sierbescu, si asia nu-si sf^orma capulu a folosⁱ acelor'a spre daun'a loru propria. — Ac^ost'a nefericire a ajunsu la celu mai inaltu gradu in clasele civilisate, si a devenitu la ordinea dilei; ma si in clasele de diosu inca a inceputu a se esc^o; pentru c^o toti au interesu a fi amati si afeptiunati dec^otra ^omeni. Si asia viati'a omen^osc^a nu-i alta cev'a, dec^otu o ilusiune neintrerupta: omu pre omu se insiel^ola, omu la omu se lingusiesce. Nimene vorbesce despre noi in fienti'a n^ostra de fa^ocia asia, precumu vorbesce in absinti'a-ne. Uniunea, carea esista intre ^omeni, nu si-are de basa numai singuru ilusiunea inpromutata, si pu^ocine amic^otie aru sust^a, d^oca fiacare amicu ar scⁱ, ce vorbesce despre dinsulu amicu lu candu elu nu-i de fa^ocia, barem-c^o elu vorbesce sinceru si f^ora p^otima. Omulu nu-i dec^otu tainuire, mintiuna si fa^ociar^onicia si in sine si fa^ocia cu altii. Elu nu voiesce, ca lui se i-se desc^opera adeverulu, si elu inca se feresce de a lu ed^oce altor'a, si t^ote dispusetiunile acestea asia departate de adeveru si ratiunea sanet^osa si-au radecin'a loru in natur'a omen^osc^a cea corupta.“

Din cuventele lui Pascalu susu-citate apare, c^o ur'a si despretiulu penitintiei si a marturisirii peccatoru e sora dulce cu ur'a si despretiulu adeverului, e identica cu despretiurea chiamarei omului pre acestu pamentu, carea st^o in iubirea adeverului. Deci toti fiii seclului nostru, fia c^otu de luminati, d^oca despretiuescu institutul penitintiei si alu marturisirii: despretiuescu adeverulu, pre care lu p^orta in budiele loru celea fa^ociar^onicie, dar din anima si fapte lu pefuga; despretiuescu demnitatea loru cea omen^osc^a prin ur'a adeverului si inbra^osiarea nedreptatei, a lingus^orei si fa^ociar^oniciei, si asia, judecati din punctu-de-vedere alu chiamarei loru sublime, — dedupa barometrulu sentiului religiuariu, — nu suntu fiii luminei, ci fii ai intunecului.

Alimpiu Barboloviciu,

parocu romanu gr. c.

(va urm^a.)

Independinti'a besericeii romane*),

(can^onele; d^otinele tiercei; neaternarea besericeii romane din Roman'a de beserie'a greca.)

... In numerii trecuti amu d^osu, c^o propagand'a straina cere destituirea episcopiloru, nefiendu alesi dupa can^one. Amu d^osu, c^o can^onele otarescu, ca episcopii se fia alesi dec^otra episcopi. Apoi amu doveditu, c^o de sute de ani episcopii si metropolitii in Roman'a nu au fostu alesi dupa can^one, ci contr'a can^oneloru; c^oci nu au fostu alesi de episcopi, ci de mireni si numiti de Domni, si cut^oteaceste ei au administratu beserie'a si o administr^odia inca. Amu d^osu, c^o insu-si actualele metropolitu este

*) In nru. 20 alu „S. r.“ din a. tr. amu fostu inpartasitu memorialulu episcopului N. Scribanu in treb'a episcopatulului din Roman'a; acumu public^oamu acestu interesantu articlu din „Trompe'a Carpatiloru“, fiendca elu desf^osiara lucrulu pre temeiu istoricu. Onoratii nostri cetitori tie-nendu-le ambe, memorialulu si articlulu, al^oturea, lesne si-voru pot^o forma o idea c^otu mai deplina despre starea cest^ounei. Red. „S. r.“

necanonicu, fiindu alesu de obscesculu divanu alu Domnului Stirbeiu; că deca ar fi o lege pentru alegere de episcopi in spiritulu si liter'a canóneloru, pre noii episcopi nu ar avé cine se i aléga, fiindca episcopii alegu pre episcopi dupa canóne si fiindca nu avemu nici unu episcopu canonicu. Amu disu, că astfelu este vointi'a canóneloru, dara că acele canóne nu potu fi totdeun'a strictu observate, din cauza, căce constitutiunile popóreloru si situatiunile loru politice au facutu demultiori se amutiésca canónele, precumu si insa-si beseric'a muma a esitu din canóne fóra voi'a sa.

Astadata vomu citá aici canonulu, carele decide, ca episcopii se fia alesi de episcopi. Canonulu 13 alu sinodului din Laodice'a dice: „Nu se va permite glóteloru, de a face alegerile celoru ce au a se asiediá in cleru.“ Canonulu 12 alu aceluasi sinodu dice si mai bine: „Episcopii cu alegerea metropolitiloru si a episcopiloru celoru dinpregiuru se se asiédie in administatiunea eclesiástica, candu suntu de mainainte cercati si in cuventulu credintiei si in petreerea unei viatie neabatute.“

Ni se va respunde, că suntu canóne, cari ordinédia, ca aceste alegeri se se faca si de mireni seau de glóte. — Este adevratu; dara acele canóne eráu nesce canóne vechie, desfientiate prin can. 13 si 12 ale sinodului din Laodice'a.

Balsamon, Zonar'a, Aristenu, unii din cei mai eminenti canonisti ai besericei, esplica caus'a, pentru care vechiele canóne despre alegerea episcopiloru s'au inlocuitu cu canónele 13 si 12. Zonar'a dice, că nu numai a episcopiloru alegere este oprita de a o mai face glótele, dara nici preoti a alege nu s'a mai permis glóteloru. — Aristenu esplica si mai bine, candu dice, că „nealesu este celu alesu de mireni; episcopii se alegu cu votulu metropolitiloru si episcopiloru, cara deca cinev'a nu in chipulu acest'a se va inaintá la episcopía, ci de glóte se va alege, neadmisibile este si nealesu.“ — Zonar'a spune caus'a, pentru-ce s'a opritu glóteloru, de a mai alege pre episcopi; elu dice, că in vechime popórele orasieloru alegeáu pre episcopi, dara fiindca din asemeni alegeri se escáu turburári, pentru acést'a s'a datu episcopiloru fiacarei eparchie dreptulu alegeriloru de episcopu. — Balsamon, vorbindu de can. 12, dice, că „si canonulu de fačia opresce de a se alege episcopi decáttra poporu, si otaresce a se alege decáttra metropoliti si episcopi; si ordinédia inca, ca ei se fia incercati in dogme si in portare.“

Canonulu 5 alu sinodului din Trul'a mierge si mai departe. Elu opresce a se face alegerile in siedintie publice. Deci dice: „Nu trebuie a se face chirotoniele in presinti'a auditoriloru.“ La acclasi canonu Balsamon dice: „Fiindca la alegeri se dicu demultiori lucruri nedemne contr'a celoru ce se alegu, nu trebuie se se faca alegerile in publica siedintia; pentru acést'a dara pana asta-di numai archiereii si numai ei adunandu-se alegu.“ — Can. 4 dice: „Episcopulu se crede mai alesu de toti episcopii (din eparchi'a seau provinci'a metropolitana) a se asiediá (alege); eara deca un'a ca acést'a ar fi cu anevoia, seau pentru urgintia seau pentru lungimea calei, neaperatu trei (episcopi) la unu locu adunandu-se, impreuna alegatori facundu-se si cei absinti, consentíndu prin scrisori, atunci se se faca chirotoni'a (alegere); eara confirmarea celoru facute este data in fiacare eparchi'a metropolitanului.“ Zonar'a comentédia acestu canonu in intielesulu urmatoriu, că „elu pare a fi contrariu canonului 1. alu apostoliloru, căci acel'a demanda a se chirotoni episcopulu decáttra doi seau trei episcopi, eara

acestu canonu dice de trei, impreuna alegundu si cei absinti si consentíndu prin scrisori; inse nu suntu inprovitórie unulu altui'a; căci canonulu santiloru apostoli numesce chirotoni'a consacrarea si punerea maniloru, eara cel'a alu sinodului acestui'a asiediare si chirotoni'a numesce alegerea, si otaresce, se nu se faca altfelu alegerea de episcopu, decátu numai adunandu-se trei eparchiotti la unu locu, avendu si consentimentulu celoru absinti prin scrisori.“ — Can. 3 totu alu acelu sinodu dice, că „orice alegere facuta de suverani, a episcopului seau a preotului seau a diaconului, neintarita remane; deca pre stapenii lumesci ar intrebuintiá vreunu episcopu spre a ajunge la stapenirea besericei; caterisésca-se si aforisésca-se si elu si cei ce s'au inpartasitu cu elu; căci se cade celu ce are a fi inaintatu la episcopía de episcopi a fi alesu, precumu decáttra ss. parinti cei din Nice'a s'a otaritu in canonulu ce dice: Episcopulu se cade de toti eparchiotti a se asiediá.“

Din aceste canóne si comentarie, ce amu citatu aici, vedemu, că episcopii se alegeáu de episcopi; că desi in vechime ei se alegeáu de poporu, dara pentru motive de linisce publica s'a decisu a se alege de episcopi; că acestea din urma canóne au desfientiatu pre cele vechie; că cine nu va observá acestu canonu, este aforisitu, scl. In fačia cu lucruri atátu de positive ce remane propagandei a dice? Se ne ciedie canóne mai vechie? daravediurámu, că vechiele canóne in asta privintia suntu desfientiate prin canónele, ce amu citatu mai susu.

De aci se trage o singura consecintia, că episcopii numiti de Domnulu Cuz'a suntu numiti contr'a canóneloru. Dara cari din ei suntu alesi dupa canóne? Canónele oprescu de a fi denumiti de suverani; inse oprescu aseminea de a fi alesi de mireni, ci numai de episcopi: numiti de suverani, seau alesi de camerele legiuitórie, suntu deoprotiva neadmisibili *dupa canóne*. Niciodata dara Romanii nu au avutu metropoliti si episcopi alesi intogmai dupa spiritulu si liter'a canóneloru. — Dara aici vine cestíunea, deca canónele se potu aplicá intogmai la Romani in acést'a privintia? Rspundemu, că nu antáiu pentru cuventulu, că nu s'ar gasí unu singuru episcopu eparchiotu canonicu, carele dupa canóne se aiba dreptulu de a fi alegatoriu; a dóu'a pentrucá intorcundu-ne strictu la aceste canóne, ar fi a nu tiené socotéla de istori'a besericei la Romani, de dátinele tie-rei, de legile ce esista intru acést'a, de situatiunea besericei romane fačia cu beseric'a din Constantinopole, de conditiunile besericei romane fačia cu guvernulu tie-rei. A cere de a revení la canóne sub acést'a privintia, ar fi, a cere derimarea intregului edificiu alu besericei romane; ar fi, a inlocuí constitutiunea tie-rei cu santele canóne; ar fi in fine, a pune beseric'a rom., impreuna cu partea ei de actiune in cele politice ale tie-rei, la petiórele patriarchului ecumenicu.

Cine nu si-adege aminte de fasele, prin cari a trecut beseric'a rom. e 40 de ani incóce? Lupta continua intre metropoliti si patriarchulu ecum., carele voiá se supuna beseric'a rom. auctoritateri sale. — Sub domni'a lui A. Ghic'a tóte ordinele patriarchiei ecum., tramise cátra metropolitulu tie-rei, se innecáu in Dúnare inainte de a ajunge aici. Sub domni'a Bibescului, dintr'o cauza delicata, pre carea nu este locul a o citá aici, se deschise Dúnarea se tréca ordinele patriarchului; dara atunci metropolitulu tie-rei respinse acele ordine. Precátu tempu demnulu barbatu C. Negri ocupá postulu de represintante alu tie-rei la Constantinopole, de câte ori erá ale-

gere de patriarchu, primă ca aginte alu tierei invitațiune, a mierge si a dá votulu seu la alegere; elu inse refusă totdeun'a a luá parte, nevoindu prin acést'a primire se renouésca cea mai mica legatura cu patriarchí'a. Cea mai trista epoca a besericei rom. fuse si cea mai trista epoca a ingenuchiarei guvernului tierei, sub caimacamulu Vogoride.

Cititorii si-voru aduce aminte despre luptele politice, ce bantuiáu atunci Moldov'a in privinti'a unirei. Austri'a, Angli'a, Turci'a combateáu unirea principatelor, si se serviáu intru acést'a de caimacamulu Vogoride. Francí'a erá pentru unire; d. Thouvenel, ambasadorele Franciei, prin consululu seu din Iasi combateá intrigele celoru trei poteri si sprigioníá unirea principatelor. Tóte acele intrige si tóte midilócele loru infiorátorie, ce se petreceáu in umbra, fure suprinse de lumin'a dílei prin publicatiunea corespundintiei caimacamului Vogoride cu parintele seu si cu Photiadi. Asta corespundintia inspaimentá tiér'a si indigná Europ'a intréga, vediendu, cumu diplomati'a se coborise pre unu terenu atátu de josu.

Cititorii acestei corespundintie si-aducu aminte, cá metropolitulu Moldovei erá pentru unire, si cá Pórt'a, reu consiliata, cercá a intimidá pre metropolitulu prin ordine smulse patriarchului ecum. din Constantinopole. Intr'un'a din scrisorile lui Photiadi cátra Vogoride se díce: „D. Thouvenel a esprimat nemultiamire inproitiv'a persecutiunei, cu carea E. V. si Saffet Effendi urmariți pre metropolitulu Moldovei.“ In alta scrisóre Photiadi díce inca: „Ne amu bucuratu fórte multu, audíndu, cá metropolitulu s'a incapatu cu E. V.; ast'a este rezultatulu celei d'antáie scrisori, ce i-a tramisu patriarchulu; ar fi de doritu, se i se tramita si cea de a dóu'a.“

Se vedemu acést'a scrisóre a patriarchului.

„Cirilu, din grati'a lui Ddieu patriarchu ecum., cátra metropolitulu din Moldov'a. Petrinsi de sentimente de amicía cátra Em. V., nu potemu ascunde mechnirea, ce sente fratiésc'a nóstra anima, vediendu, cá Em. V. a datu denou aici cursu unoru denuntiári grave incontr'a persónei vóstre, cari ve acusa, cá aveti o portare fórte necuvenita demnitătei vóstre pontificale, din caus'a unoru *pasi cu totul contrari detoriei* si pusetiunei vóstre. Em. V. trebue se si-aduca aminte, cá inca de mainainte s'au aretatu nemultiamiri si plangeri incontr'a sa; ne amu silitu de a ve desvinovatí si de a oprí furtun'a, ce ve amenintiá. Acést'a nu ar fi trebuitu se ve ésa din capu, si Em. V. ar fi trebuitu de atunci se socotésca cu intieptiune de *debita totu*, ce ar fi potutu se ve atraga defaima si se *be* invinovatiesca in vreunu chipu. Insa fiendca Em. V. *urmatu* acelasi modu de portare, ne a silitu se i tramitu acést'a scrisóre patriarchale, prin carea ve svatu, *pu*, ve indemnámu fratiesce si *ve poruncimu cu auctoritate eclesiastica*, de a dá in viitoriu probe de o portare mai cuvenita cu demnitătea vóstra, spre a intempiná *intieptiesce* urmările cele grave, cari aru poté esí de aici, si spre a isbutí *se fi recomandatu besericei decătra guvernulu locale*, cumca esti mai presusu de tóte acusările, ce se facu incontr'a vóstra; cáci *déca vei urmá a te portá totu asia, cu mechnire vomu alergá la mesure mai energice*. — 19 Aprile 1857. Cirilu, patriarchulu Constantinopolei.“

Acestu ordinu este din cele mai umilitórie pentru beseric'a rom., ce ar fi tramisu vreodata unu patriarchu in cei mai dorerosi tempi de cadere ai besericei rom. si ai guvernului. Ve placu domníei vóstre aceste ordine, acé-

st'a stare de umilintia, de degradare? Ve place, ca patriarchulu, ordinatu, se ordine (demande) metropolitiloru din Romaní'a, a innebusí in tiéra, prin partea loru de actiune in lucrurile publice, sentimentele, aspiratiunile cele mai nobili ale natiunei rom.? Ve place, a vedé beseric'a rom. ingenuchiata astfelu, devenindu unu instrumentu in man'a strainiloru? Eata ce voiti domnía vóstra, candu cereti strict'a respectare a canóneloru, seau punerea besericei rom. la ordinele patriarchului ecum.!

Brosiur'a corespundintiei adauge, cá s'a amenintiatu metropolitulu, cumca la celu d'antáiu pasiu, ce l'ar face in favórea unirei, va fi destituitu si aforisitu de patriarchulu. — Sub domnía lui Cuz'a patriarchulu, consiliatu nu scimu de care ambasadoru din Constantinopole, a adresatu preasantiei sale metropolitulu de dóue ori dóue ordine, mai de natur'a scrisórei suscitata a patriarchului in tempulu lui Vogoride. Metropolitulu, fóra a fi silitu de guvernulu, a respinsu cu demnităte acele amestecări in lucrurile besericei rom., agintii aducatori de asemini fermane besericesci au fostu trecuti preste Dúnare.

Eata pentru-ce regimulu „de marsiava memoria“ a marginitu abusiv'a auctoritate a patriarchului asupr'a besericei romane: ca se scape beseric'a rom., de a se face unélta de ucidere a natiunei sale in man'a strainiloru; ca se scape pre metropolitii Tierei-romanesce, de a fi destituiti si aforisiti de patriarchí'a ecum., candu acesti'a nu aru voí se devina vendiatori de patria! Unu aseminea actu aruncatu Greciei libere de patriarchí'a ecum. a facutu pre acelu poporu devenitu liberu, se despartia beseric'a Greciei de patriarchí'a, si se oprésca cu totulu oríce intielegere intre sinodulu regatului cu patriarchulu fóra scirea guvernului Greciei.

(finca va urmá.)

Inca unu cuventu

despre insemnatatea sínódeloru pentru Romani.

Constelatiunea politica a tempului de fačia aduse pre poporulu romanu din imperiulu austriacu in un'a din cele mai critice situatiuni. Despre acést'a situatiune a nóstra poetulu clasicu alu vechimei fórte nimeritu si-ar poté repetí díș'a: „Nunc ardet Ucalegon!“

Romanulu dupa-ce abia dóue diecenie a mai potutu resuffá órecátv'a si órecumu, mantuindu-se de suferintiele amare ale unei sclavíe de vécuri, acumu spre uimire-si vede, cá Hydrei de la Lerna denou i crescú capetele, cá dinsulu eara-si stá in fačia cu nóue si mari pericle, cari i amenintia nu numai puținele acvitiuni politico-soçiali, ci si cele mai pretióse odóre, conditiunile mai de capetenia ale esistintiei sale natiunali.

Nu pentru aceea introducemu noi articulandru presinte astfelu, cá dóra prin elu amu vré pre cinev'a se descuragiámu. Nicidecátu. Alte fortune nenumerate au mai trecutu preste capulu natiunei romane din Daci'a traiana in decurgerea secliloru. Dara nici cutropirea imperatiiei mume n'a potutu trage inpreuna cu sine in ruina pre fic'a valorósa straplantata si asediata langa Istru si Carpati; nici undele Gepidiloru, Huniloru, Avariloru si ale celoralalti barbari, n'au potutu a o mená cu sine in oceanulu nemicirei; nici tiraní'a sierbitutei si bul'a négra din 1437 n'a fostu in stare se stérge pre poporulu romanu din cartea viatiei.

Inse dinaintea acestei fapte straine cudreptulu stă uimitu fiecă omu cugetatoriu, cercandu dupa caus'a acelei. Si acést'a nu fóra temeiu o gasira unii mare parte in alipirea deosebita a Romanului càtra beseric'a si religiunea sa strabuna, cu ale carei dátine sante elu a inpreunatu si legatu reminiscintiele originei sale maritice, ceea ce i-a otielitu puterea de viatia si vengios'a, cu carea a infruntatu tóte calamitátile, tóte atentatele adversariloru sei de a-lu stíngere depre faci'a pamentului. — Déca apoi intrebàmu mai incolo, cà óre carea din institutiunile besericesci merita cu preferintia a se numi paladiulu esistintiei natiunei romane? respunsulu celu mai securu ni-lu dà magistr'a viatiei, istori'a. Se o deschidemu drept'aceea pre unu minutu.

Depre istori'a nóstra natiunala atátu politica càtu si besericésca din vécurile mai departate inca mai delocu nu e delaturatu velulu, ce o acopere. Dar de candu misicàrile religiozari ale seclului XVI., ici cólea nu lipsite de órecare coloritu natiunala, petrunsera in resunetulu lorulu ultimu si in patri'a nóstra, scimu, cà fanatismulu religiosu alu innoitoriloru din Transilvani'a in unire cu órecare gradu de desceptare natiunala-magiara se nevoi, a pangari credint'i'a Romanului strabuna si prin ast'a a-i periclitá limb'a si natiunalitatea. Inse ce se vedi? Abia se tiparesce la mandatulu principelui Rákoczi catechismulu protestanticu menitu pentru Romani, si numaidécátu vedemu pre parintii poporului romanu intru ingrigirea lorulu neadormita *adunandu-se in sinodu*, pentrucá cu svatu inpromutatu si cu midiloculu, ce le stá spre dispusetiune, cu anatem'a, se inpedeche reulu amenintatoriu. Candu netolerantii principi acatolici ai Ardélului persecutáu si maltractáu pre capii besericeii si natiunei romane, acést'i'a si-afláu propta sustienatória si balsamu de mangaiare in consvairile cu clerulu lorulu *adunatu in sinodu*. Ba acést'a dátina besericésca-costitutiunala a Romaniloru insuflá respectu chiaru si asupritoriloru lorulu, asia, càtu d. e. decretulu de destituire a arhiepiscopului Forestu se propune sinodului romanescu din anulu 1643, óresi-cumu cerendu-i-se si invoirea lui la acelu actu despoticu.

Din puçinele acestea si alte asemeni esemple, de cari ochiulu ageru va poté descoperi multe in istori'a romanésca, se vedesce destulu de lamuritu marea insemnatate, ce o au sínódele pentru noi. Ele au fostu in trecutu limanulu de scapare pentru poporulu romanu si mai alesu pentru conducutorii lui, la carele acést'i'a refugindu, se mai poteáu consultá despre midilócele de a aliná macaru suferintiele natiunei apesate de sórte. Ele suntu pentru noi si adi o adevrata intrebatiune de viatia. Zace fóra indoiéla multu adevuru in dis'a acelor'a, cari intarescu, cà Romanulu inpinsu depre teatrulu politiceii si-a cautatu si gasitu scutul si asigurarea natiunala in viati'a besericésca; eara arteri'a principale a acestei viatie a fostu necontestabilu institutul sinodalu. Si deaceea déca n'amu scí, cà arhierieii nostri gr.c. mai toti au fostu cu trupu cu sufletu romani si totu atáti'a apostoli ai natiunalitatiei romane, ne ar veni a díce, cà dóra depre acést'a caus'a s'a intemplatu, de dupa facut'a s. unire indata la inceputulu seclului precedinte sínódele eparchiali, sensim sine sensu se indosira si scósera din usu prin asia-numitele „sínóde mice“ compuse din 12 protopopi asiesori; eara apoi acestea mai tardíoru se respinsera, ca si pre aiurea in apusu, prin capitulele díecesane.

Fia inse orícumu, noi cu acestea puçine aforisme amu vrutu numai, se ne mai facemu odata echu fidelu alu dorintiei generale respicate acumu de nóuedieci si nóue de ori in diuaristic'a romana, in carea dorulu indreptatítu dupa organizarea sinodala a besericeii romanesce, fia gr. catolice fia gr. orientale, a devenitu asiaticundu rubrica constanta. Remané-va óre in acést'a privintia vócea ei neobosita pentru totdeun'a vócea celu ce striga in desiertu? Asemená-se-va lucrulu ei cu lucrulu unui Sisiphos? Nu credemu, nu potemu crede.

Starea nóstra besericésca a gr. catoliciloru in specialu o descrisera cu coloru preanimerite cei cinci senatori imperiali romani*) in memorialulu lorulu substernutu nuntiatiei papale din Vien'a in 25 Marte 1865. Acea stare de nesuferitu postesce grabnica in bunire. Opiniunea publica, scimu cu totii, cà in respectulu acést'a e aprópe se eschiamé: „Quousque tandem?“ — Mai presusu de tóte inse noi cunóscemu pe prealuminatii nostri archipastori de Romani cu multu mai buni, de parinti cu multu mai ingrigiti ai supusiloru sei fii sufletesci, de barbati apostolici cu multu mai inflacarati de zelulu pentru infflorirea besericeii romane, decátu ca dóra din respecte trecatórie se mai amene a inviá din morti si a restaurá o dátina, ce in tóte tempurile s'a doveditu asia de binefacatória si salutaria pentru Romani, sant'a dátina de a celebrá in totu anulu sínóde episcopesci si metropolitane. Pre tóta diu'a vedemu cu ochii popórele colocuítorie si necolocuítorie, cumu se straduescu a si-asigurá venitorulu intre altele si prin intarirea institutiuniloru eclesiastice folosítorie; óre numai capiloru besericeii romane unite se le scape din vedere acestu semnu imperiosu alu presintelui? Nu; o atare nebagare-de-séma ar fi culpósa, ar fi nescusabila inaintea posteritatiei si a istorieii.

Dr. G. S.

Docintele se nisuésca a castigá amórea si increderea scolariloru.

Omulu indata-ce si-incepe cursulu viatiei, e intempinatulu mai antáiu de iubirea sincera a maiceii sale inca pre braçiele acestei'a; cea de antáiu inpresiune, carea se inradecinédia in pieptulu prunculului sugatoriu, e iubirea maiceii sale. Cine nu scie, cà pruncululu, carele inca nu póte vorbi, cu atátu mai puçinu a judecá, fórté adeseori nece mancarea — carea e singur'a trebuintia a lui — nu o primesce de la altu cinev'a, decátu de la maica-sa ori de la nutritóri'a cunoscuta lui? — Si acést'a nu o face din altu motivu, decátu singuru din acelu, cà pre acést'a o iubésce preste tóte, sciendu, cà si acést'a astfelulu lu iubésce pre elu. Mai incolo scimu si aceea, cà nemicu ar mai mare influintia asupr'a prunculului, decátu vorb le maiceii; acestea strabatu si se inradecinédia aduncu in pieptulu fientiei fragede, si le pastrédia preste tóte viati'a sa si ca barbatu. Tóte acestea suntu urmárilu iubirei inpromutate intre mama si fiu.

Iubirea dar e paladiulu, e acelu midilocu in pieptulu prunculului, prin carele elu primesce totu, ce i-se omunica din afara eara-si prin iubire, si numai aceea si are o basa securu, ce i-sa atribuitu prin iubire sincera, deórace numai aceea lasa urma nestérsa dupa sine in anim'a tenerului fragedu. Iubirea e celu de antáiu

*) Acést'i'a au fostu p. t. domni: G. Baritiu, A. Bohatielu, D. Mog'a, Gavru Manu, si repausatul L. V. Buteanu. Memorialulu vedi-lu in nru. 12 alu „S. r.“ d n a. tr. Red.

sentiementu morale, care se nasce in anim'a tenerului, si o mama buna si intielépta prin acést'a iubire pôte face progresu admirabile cu fiulu seu; precandu altu cinev'a, care pôte nu purcede cu iubire la lucru, nu va poté face nece unu progresu pipaitu si durabile; deórace totu, ce i-se inpartasiesce pruncului de la o persóna, carea nu-lu iubescce si decàtra elu nu-i iubita, are numai o viatia de câtv'a tempu in memori'a lui. Copilulu astépta, ca totu, ce i-se inpartasiesce, se purcéda din anima curata, unde jace si iubirea, si nu de la gura numai. Au dór cugeta cinev'a, cà elu in crudele sale teneretie nu scie, cine lu-iubescce si cine nu? si elu nu scie reintórce iubirea eara-si cu iubire? Ba scie prea bine, dupacumu ne invétia esperinti'a de tóte dílele.

Apoi tóta educatiunea omenimei ce e altu cev'a, decátu efluinti'a iubirei si indurarei ddiiesci? Au nu si-a tramisu Ddieu pre insu-si fiulu seu pre pamentu, ca se invetie pre ómeni, pre cari intru atât'a i-a iubit? Ce au fostu invetiaturele lui I. Christosu altu cev'a, decátu rezultatulu iubirei? Instructiunea se nu se folosésca dara de acést'a potere, de acést'a virtute morale? Prunculu nu e altu cev'a, decátu tipulu lui Ddieu, proprietatea lui Christosu si eredele ceriului; ear càtra o atare fientia inalta numai si numai cu o adeverata iubire crestinesca, cu sinceritate si anima deschisa se pôte apropiá instructorulu.

E cunoscutu, cà iérn'a prin recél'a, asprimea si duritatea sa nu e in stare a face se incoltiésca sementi'a plantei; precandu primavér'a prin caldur'a sórelui, temperatura moderata si prin alte insusíri blande, numai-decátu desvólta o viatia nóua in semburele plantei, facundu-lu se incoltiésca si se se desvolte. Chiaru asia e si cu instructorulu. Déca acést'a va purcede la lucrulu seu sublimu cu duritate, nesinceritate si fóra iubire, nu va fí capace a desvólta poterea vitale, ce zace ascunsa in pieptulu tenerului plapandu; dincontr'a, déca tóte afacerile si totu pasiulu acelu'a va fí inspiratu de sinceritate si iubire prelanga anima deschisa, ceea ce tenerii asísíderea o voru intempiná cu iubire si incredere, atunci va face progresu admirabilu cu scolarii sei, in acést'a va desvólta activitate si o viatia nóua. Iubirea docintelui provóca contraiubirea si increderea discipuliloru, si numai atunci, candu docintele va posiede increderea si iubirea discipuliloru lui, pôte fí securu de resultatulu bunu. Nenumerate esemple avemu dinaintea ochiloru despre aceea, cà unii profesori si docinti, cari dealtminte posiedu tóta scienti'a receruta spre a instruí, totusi nu potu face progresu cu scolarii loru, fiendca lipsescce fundamentulu unei activitáti binecuvantate si fruptuitórie, lipsescce iubirea si increderea inpromutata; apoi déca eu nu me portu cu iubire si blandétia fácia cu cinev'a, cumu potu pretinde, ca acést'a totusi se me iubésca? Iubirea nu se pôte inpune si stórce cu sil'a, ea trebuie se se castige prin blandetie si iubire reciproca.

Déca docintele va fí iubitulu din partea scolariiloru, acést'a voru cercetá cu diligintia scól'a si nu voru absintá câtu cu cauza câtu fóra cauza; precandu dincontra adi absintédia unii mane altii, la care casu nu se pôte sperá nece unu progresu. Scolarii, cari si-iubescce docintele, totdeun'a su-voiosi si atenti, ceea ce dà impulsu spre a invetiá; deórace e cunoscutu, cà omulu voiosu e mai aptu spre primirea invetiatureloru, decátu celu tristu, fóra voia, seau pôte si infricatu. Mai incolo scolarii, iubindu-si docintele, se nisuescu intru aceea, ca prin portarea loru se multiamésca pre acést'a, ca se nu

aiba cauza a-i condemná, dinceóra lu iubescce. In urma prin copii devine docintele iubitulu si parintiloru acelor'a, ce e fórté de doritu; càci parintii la atare casu se voru straduí, ca educatiunea familiaria se corespunda educatiunei scolastice; acést'a voru avé mai mare interesu pentru scóla, cari tóte voru face cele mai bune sierbitiuri prosperarei scólei si a instructiunei; acést'a va poté corespunde mai cu acuratétia chiamarei sale, fiendu in concordia cu famili'a.

Nu se pôte dindestulu recomandá tuturoru acelor'a, cari se ocupa cu instructiunea, ca se se pórte cu iubire nefaciaria si aplecare parintiésca fácia cu scolarii incredintiati loru, ceea ce mai tare e de recomandatulu docintelui, carele propune inceputoriloru, fiendca tractarea cu acést'a e inca si mai delicata. Cei mai multi parinti — firesce din neprecepere — au acea dátina dautatiósca, incátu indata-ce baiatulu gresiesce cev'a, lu-amenintia cu scól'a, dicundu: „Lasa, cà te voiu duce eu la scóla, acolo ti-voru dá tîe!“ si altelele de aceste. Astfeliu prunculu de micu si-face o idea cu totul falsa despre scóla; acést'a si-o represintédia si inchipuesce ca unu institutu criminalu. Din asta cauza dara docintele inceputoriloru cudeosebire trebuie se se aplece si alipésca càtra scolarii sei cu o iubire adeveratu parintiésca, pentrucá acést'a se prevédia, cà scól'a nu e institutu criminalu, unde se piedepsescu ómenii, ci dincontra e alu doilea institutu divinulu dupa baserica, unde deasemenea trebuie se domnésca iubirea si blandeti'a crestinesca. Numai astfeliu voru iubi scolarii institutulu de invetiamentu si scientiele; precandu dincontra urindu scolarii pre docinte seau temendu-se de elu pentru tractarea lui cea aspra, urescu scól'a si prin urmare si scientiele, apoi in atare casu ce progresu se pôte sperá?—

Spre documentarea acestor'a reproducu aici urmatóri'a intemplare: Asta véra fiendu din caus'a resbelului in patria-mi in Transilvani'a, intr'unu orasiu me intelnescce cu unu domnu cunoscutu, carele intre altele mi se tanguí astfeliu: „Mi-am datu copilulu la scóla se invetie cev'a, acumu antái'a óra, carele intru o dí vine de la scóla cu faci'a palida, plinu de frica; dupa amédia-di i-dícu, se se duca la scóla; copilulu nu voiesce si incepe a plange; lu intrebú, ce-i caus'a? si mi-díce: „„Asta-di a batutu domnulu docinte in scóla pre câtv'a copii cu vergi si a dísu, cà la toti ne vine rëndulu se ne bata; nu me ducu la scóla, cà pôte dupa amédia-di vine chiaru pre mine rëndulu se me bata!“ Din asta cauza copilulu, carele pana acumu miergeá bucurosulu la scóla, acumu nu cutédia!“ — Acést'a ar poté serví de invetiatura multoru profesori si docinti, cari credu, cà numai asia potu face progresu cu scolarii, déca i-voru tiraní.

Prag'a, in Februaru 1867.

Stefanu Popu.

Scurta privire

preste activitatea literaria a Romaniloru in presinte.

Credemu a fí de nu puçinu interesu si insemnate, candu punemu prin acestea sub ochii p. t. lectoriloru nostri o consemnatiune mica a asociatiuniloru literarie, reuniuniloru de lectura, diariiloru politice si nepolitice, câte ne suntu nóue cunoscute si câte esista pana acumu intre Romanii din tóte provinciele. Ast'a o facemu din aceea convingere, cumca tóte aceste precandu deoparte aréta gradulu culturai intielesuale, dau argumentulu celu mai viu despre vitalitatea unui poporu, i

redica increderea in sine, si i intarescu speranti'a intr' unu venitoriu mai serinu; preatunci dealtaparte pre barbatii sinceri si devotati binelui comunu i chiama cu religiositate, ca se dee totu concursulu si tóte braçiele la marea opera a inaintarei binelui umanitatei preste totu, a luminarei si prosperarei poporului romanu in specialu.

Se incepemu cu provinciile romane austriace. Dintre cele trei asociatiuni literarie din Austri'a insemnãmu mai antãiu pre *Asociatiunea ardelãna pentru literatur'a si cultur'a poporului rom.*, carea pana acumu si-a urmaritu marele scopu dupa poteri prin stipendiãrea mai multoru teneri gimnasisti, juristi, politehnici si pedagogi, prin discursuri scientifice tienute cu ocasiunea adunariloru generali, precumu si prin escrierea de premie pentru opuri folositorie. Nõu'a scriere periodica *Archivu pentru filologia si istoria*, redactata de filologulu nostru T. Cipariu, pòte va se tréca cu tempu aseminea in proprietatea si sub egid'a acestei asociatiuni. — Alta societate literaria este *Asociatiunea natiunala aradana pentru cultur'a poporului romanu*. Ea lucra pana acum'a spre ajungerea scopuriloru sale asisiderea prin ajutorarea juniloru romani pre la gimnasie, academie si universitati. — A trei'a societate este cea din Cernauti, *Societatea pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a*, carea si-urmaresce scopulu prin edarea unei fõie literarie, prin premiarea de opuri originali, si prin sustinerea de doi teneri juristi la universitatea din Vien'a.

Dupa aceste societati mari merita a se insira incercãrile de reuniuni literarie, purcese din partea sperantiiloru natiunei romane in viitoriu, va-sedica din partea junimeii romane, carea pretotindeni se inpulpa cu unu zelu demnu de recunoscintia si carele intaresce credinti'a-ne in unu viitoriu mai gloriosu alu romanimeii. Asia in Vien'a esiste *Societatea besericésca literaria a teologiloru romani de la universitatea din Vien'a*, cunoscuta dej'a publiculu rom. din opurile edate de ea, din *Fabiola* si *Catechismulu lui Deharbe*. Totu in Vien'a s'a incercatu junimea rom. de la celealalte facultati si institute, a carei numeru suie acumu càtra 100, a formã o aseminea reuniune, pentru carea inse, dorere, nu li se dede incuvientiãre din partea regimulu preatunci, precandu atari reuniuni ale junimeii de alte natiunalitati se aprõba pre tóta diu'a. Se sperãmu inse, cà viitoriulu va concede ceea ce denéga presintele, si cà elu dõra ne va aduce si mai multu, intielegemu infientiãrea unei catedre pentru limb'a si literatur'a romana la universitatea de aici. Mai incolo amintimu *Societatea junimeii studiose din Oradea-mare*, asemenea cunoscuta din opurile ei *Versuintii romani*, *Diorile Bihorului*, si chiaru in dõilele acestea mai publica unu almanacu sub numirea de *Fenice*. Aseminea *Societatea teologiloru din seminariulu arhiepiscopescu din Blasiu*, *Societatea junimeii studiose din gimnasiulu din Blasiu*, *Beiusiu*, *Satulu-mare*, emulédia càtra aceea si ienta; semnu invederatu despre dorinti'a fierbinte a junimeii romane dupa lumina si inaintare in cultur'a natiunala.

Adaugemu asia-numitele *Reuniuni de lectura*, de cari se afla anumitu in Lugosiu, Blasiu, Clusiu, Sabiiu, Brasiovu, Naseudu, Cernauti. Acestea reuniuni negresitu contribuescu fõrte multu la lumina Romaniloru si la desteptarea sentiimentelor natiunale.

Mai au Romanii din Austri'a asia-numite *Comisiuni scolastice*, anume un'a in Blasiu, pentru compunerea

si aprobarea de càrti scolastice; alt'a in Cernauti, pentru de a compune si a traduce càrti scolastice pre sém'a scolei reale greco-res. din Cernauti.

Totu in Ardélu si in Bucovin'a, precumu si in partile Ungariei si ale Banatului s'a mai introdusu o institutiune fõrte salutaria, adeca *Conferintiele invetiãtoriloru* depre la sate, in cari se consulta despre metodele cele mai usiore in predarea obieptelor. Ar fi de doritu, ca ele se vina in usu si in Romania.

Se trecemu acum'a la fratii nostri depreste Carpati. Aici vedemu indata cu inceputulu anulu 1866 infientiãndu-se in Bucuresci o *Societate literaria* cu acelu scopu salutariu, de a lucrã la unificarea ortografiloru romane, la o gramatica si la unu dictionariu alu limbei. Ea se compune din barbatii din tóte provinciile romanesci. — O alt'a s'a formatu in Iasi sub numele *Junimea*, care-si defipse scopulu, de a compune si tipari càrti scolastice bune si eftine, spre a satisface o lipsa fõrte sentita in invetiãmentulu scolasticu din Romania. Opuurile *Despre sciirea limbei romane* de Titu Maiorescu, *Macbeth* de Skakespeare, tradusu de P. P. Carpu etc., inca suntu din fruptele acestei societati. Totu in principalele unite *Ateneulu romanu* prin lecturele sale publice lucra cu unu succesu mare la respandirea luminelor si a cunoscintiloru folositorie din tóte ramurile scientiei omenesci. Lecturele se tienu maicuséma in siesiune de ierna si se bucura de unu auditoriu mare si alesu. Acést'a societate edã si o fõia literaria, *Revisla Ateneulu romanu*. Ea aparendu mai antãiu in Bucuresci si-aflã imitatori energici si prin alte opide ale Romaniei. Asia d. e. in Craiov'a barbatii intieleginti se unira cu aceea si devisa intr'o societate sub numirea de *Ateneulu craioveanu*.

O alta societate multu folositoria se mai constituã in Bucuresci sub titlulu de *Societate pentru invetiãtur'a poporului romanu*, carea va avé câte o filiala in fiecare judetiu alu Romaniei si carea si-defipse sacrulu scopu, de a lucrã intr' acolo, ca totu Romanulu se scia ceti si scrie.

Venimu acum'a la ponderosulu elementu de viatia, la literatur'a diurnalistica. La Romanii din Austri'a se afla patru diuarie politice: 1) *Gazeta Transilvaniei*, carea ese in Brasiovu sub redactiunea domnului Iacobu Muresianu. 2) *Telegrafulu romanu*, ese in Sabiiu, redactoru e d. Nicolau Cristea. 3) *Concordia*, ese in Pest'a, redactata de d. Sig. Popu. 4) *Albin'a*, ese in Vien'a, sub redactiunea domnului Georgiu Pop'a. — Diuarie nepolitice rom. suntu in Austri'a: 1) *Famili'a*, fõia enciclopedica si belestrica, ese in Pest'a sub redactiunea domnului Iosifu Vulcanu. 2) *Sionulu romanescu*, fõia besericésca, literaria si scolastica, carea este a nõstra. 3) *Umoristulu*, fõia glumétia, de la 1. Ianuariu 1867 schimbata in *Gur'a Satului*, sub redactiunea totu a domnului I. Vulcanu in Pest'a. — De la prim'a lan. 1867 au mai aparatu: *Archivulu pentru filologia si istoria*, in Blasiu, sub redactiunea reverendisimulu d. canon. T. Cipariu. *Magazinulu pedagogicu*, in Naseudu, de redactorii Cosm'a Anc'a, Macs. Popu si Bas. Petri. Anuntiatu e *Amiculu poporului*, pentru interese mai alesu economice; va se ésa in Pest'a, redactatu totu de d. Sigism. Popu.

Ajungemu la diuariele din Romania. Aici se afla diuarie politice: 1) *Romanulu*, carele ese in Bucuresci sub redactiunea domnului Eug. Carada. Acestu diuaru liberalu este alu marelui patriotu C. A. Roseti. 2) *Trompetã Carpatiloru*, apare in Bucuresci, sub redactiunea renumitulu publicistu Ces. Boliacu. 3) *Reform'a*, totu

acolo sub redactiunea domnului I. G. Valentineanu. 4) *L'écho danubien*, in Galatiu, redigeatu de d. S. Carmelinu. Este devotatu mai multu intereselor comerciali. 5) *Ordinea*, in fruntea ei stà renumitul patriotu d. Demetriu Ghic'a. 6) *Daci'a romana*, apare in Bucuresci sub redactiunea dd. Romulu Scribanu si Dem. N. Pred'a. 7) *Monitoriulu oficialu*, in Bucuresci. 8) *Farulu romanu*, in Bucuresci. 9) *Constitutiunea* in Iasi. 10) *Moldov'a* in Iasi. — Diuarie nepolitice in Roman'i'a acestea se afla: 1) *Eclesi'a*, diuaru morala si religiosu, apare in Bucuresci sub redactiunea dd. C. S. comite de Rosetti si archimandr. Clemente Nicolau. 2) *Ateneulu romanu*, revista lunaria in Bucuresci. 3) *Ghimpele*, fôia satirica, apare in Bucuresci sub respundietatea domnului I. Stoenescu. 4) *Eumenidele*, satire politice in versuri, esu in Bucuresci. 5) *Buletinulu instructiunei publice*, in Bucuresci; titlulu i aréta cuprinsulu. 6) *Teatrulu*, in Bucuresci.

Ar mai fi se mai amintimu despre produsele mai insemnate ale literaturii romane; noi inse avemu spre acestu scopu o rubrica speciala mai in fiacare numeru, sub carea ne amu nesuitu si ne vomu nesui si pre viitoriu a aretá publicului si mai cu mare deplinatate opurile literatorilor nostri, pentrucá asia comerciulu spiritualu se devina intre noi neprecurmatu. Dar si din aceste puçine schitiári se vedesce acea fapta, cà activitatea spirituala a Romanului liberatu de catusiele clavi-ei seculare iea dupa giurstaru unu aventu inbucuratoriu, si cà, déca prevedinti'a ddiécésca ne va daru binecuventarile unei paci mai indelungate, elu va fi in stare a luá si unu sboru ca alu acvilei vechiei Rome.

I. R.

Corespondintia.

Bai'a-mare, 25 Ianuaru 1867.

Clarissime Domnule! Candu afirma unii, cà Satumarenii suntu indiferinti, le dau dreptu; dîcu numai, cà trebue se distingemu. Adeca suntu indiferinti Satumarenii, — o spunu sinceru si dreptu, — suntu indiferinti façia cu publiculu jurnaleloru; càci ei, Satumarenii, nu vorbescu despre sine nemicu, seau si de vorbescu, vorbescu fórte puçinu, neci au asia mare grigie, ce judeca publiculu despre ei; eara cei ce scriu despre dînsii in publicu, suntu dedati a serie toti pre o córda. Nu suntu inse indiferinti Satumarenii a casa la vetrele loru, neci façia cu caus'a nationala, neci façia cu literatur'a, cu baseric'a seau cu scólele; aceste dîce suntu totu atâtea adevèruri inbucuratórie si constatate prin esperintia, cari adevèruri se potu intari si marturisi atátu despre intregu tienutulu din vorba, câtu si despre pârtille lui singurite.

In respectulu alu doilea nu mi-aducu aminte se fiu cetitu vreo corespondintia din Bai'a-mare in pretiuitele colóne ale acestui jurnal, desí avemu si noi despre ce a serie in publicu. Iertati-me dar, Clarissime Domnule, a dá publicitatei ordurle presinte in tóta estinderea loru.

V. protopopiatulu Bai-ci-mare e unulu dintre cele mai organizate inca din tempurile trecute, ma uniculu — amu poté dice, fóra se derogamu altui'a — celu mai bine organizatu, avendu acumu in frunte de conducatori unu barbatu romanu zelosu, pre m. o. d. Teodoru Szabo, carele cu deschilinita serguintia si energia si-duce acumu de vreo câtiv'a ani deregatori'a de protopopu, spre indestulirea maimariloru sei, spre mangaiarea, edificarea si intarirea in religiune nu numai a poporeniloru sei, ci a totu poporului din districtu. Nu demultu avu placut'a ocaziune, de a lu insoçi pe susnumitul m. o. domnu in visitatiunile sale protopopesi prin totu tractulu, pre unde destulu

m'am potutu convinge despre zelulu neobositu in portarea deregutoriei sale; basericile, casele parochiale, scólele pe totu loculu s'au aflu in róndu bunu, dovéda destula, cà Satumarenii, in specie districtulu protopopescu alu Bai-ci-mare, adeca romanimea de aici, si-iubesc baseric'a, preotulu si scól'a. Tóta comun'a are scól'a; numai scaderea aceea este in une locuri, cà scól'a nu e destulu de mare in proportiune cu numerulu prunciloru; acést'a maicuséma acolo se poté observá, unde edificiele scolari suntu betrane; nu ne indoimu inse, cà aceste acusi se voru innoí. In centrulu scóleloru comunali poporale avemu unu gimnasiu r. cat. in Bai'a-mare, in carele acumu de 3 ani s'a infientiatu o cathedra de limb'a romana si catechismu; si acést'a prin zelulu si repetitele cereri ale laudatului d. protopopu, carele resplat'a cea mai dulce pentru acést'a fapta o arc debunaséma in consciencia fericitória, cumca a asudatu pentru binele natiunei. Totu m. o. domni'a sa a staruitu, de pentru acést'a cathedra s'a denumitu profesorulu deschilinitu, si in presinte acest'a este m. o. d. Stefanu Biltiu, fiulu reverendisimulu domnu canonicu de Ghier'l'a si órecandv'a protopopu alu acestui districtu, Stefanu Biltiu, care d. profesorulu acumu conduce cu o rara desterisate in totu anulu la 70 de teneri romani, nutrindu-le sufletulu primitoriu de totu ce e bunu si frumosu cu credinti'a mantuitória si initiandu-i in cunoscinti'a limbei mumesci si a literaturii ei, dóce obiepte multu-cumpenitória intru punerea stratului pentru caractere de fieru. In totu gimnasiulu suntu la 120 prunci, dar cei 50 suntu de diverse nationalitati neromane. — In fine mai amintescu numai, cà meritele desnumitului d. protopopu si maritulu ordinariatu d'icesanu din Ghier'l'a le-a recunoscutu mai demulteori, ear acumu decurundu denou, denumindu-lu de adm. v. protopopu si in cerculu Bai-ci-sprie.

Laurentiu Popu.

Amvonulu.

Misteriulu fientiei omenesci.

(Cuventu funebrele, tienutu luni in 17 Decembre 1866 st. n. la inmormentarea dómnei *Iuli'a Iulian'a Elen'a Muresianu*, soçi'a domnului asiesore judecatorescu Ioachim Muresianu in Naseudu, de Ioanu Papiu profesorulu gimn.)

„Omulu e o taina, viati'a lui e visu:
„Sufletelorulu blande ceriulu e deschisu.“

Alecsandri.

Taina, lucru misteriosu si necuprinsu de mintea nóstra e omulu, dupa dîs'a poetului. Cautati la dînsulu si ve veti convinge. Elu constá din trupu si sufletu. Trupu moritoriu, carele lasa dupa sine urmele nemoririi; trupu materiale, ca se arete, cà e mosténu pre pamentu; trecutoriulu e trupulu lui, ca se si-aduca aminte, cà si domni'a lui e trecutori'a, si curmandu-i-se viati'a si-pierde si dreptulu de a mai petrece pre pamentu; constá omulu din trupu trecutoriulu, ca se nu si-uite de dîs'a, cà „omulu ca érb'a, dîlele lui ca flórea campului“. Unde e dara tain'a, unde e lucrulu misteriosu, ce lu vede poctulu in structur'a si fienti'a omenésca? Esemplulu de façia si altele asemina se paru a ne aretá contrariulu.

Vedemu, cà marirea, cu carea stralucimu in dilele viatici nóstre; pomp'a si averile, cari ne urmáu pre toti pasii nostri, insoçindu-ne pana la marginea mormentului, aici necredintiósse se lápeda de noi! Iubitii nostri, in alu caror'a cereu placutu petreceámu asta viatia, moiandu-ne calca cu lácreme pana la mormentu, aici si-pierdu tóta puterea de a ne mai poté ajutá! Unde e asiadara tain'a in fienti'a omenésca, candu placerea de câtv'a tempu se innéca in amaritiune? candu desfatárele nóstre se schimba in doreri? candu palatele nóstre cele stralucite se prefacu in unu mormentu intunecosu si posesiunile cele intinse le dâmu schimbu cu pamentulu de trei coti? candu, dupacumu dice Lucretiu, „inca nu a apusu neci o di precésca seau urmata de nópte, in carea so

nu se audia câte unu vaietu storsu de dorere si se nu se stórea lácreme crunte prin poterea mortii cei negre?“ Tóte suntu desiertatiune; nu e dara mangaiare pre pamentu, nu e consolare, déca omulu constà seau ar constá numai din trupu.

Ci ve aduceti aminte, de ce am dísu la inceputu: elu constà si din sufletu memoritoriu, si ca atare e partasiu la alta mostenire, la alta placere, carea dorerile nu o amarescu si mórtea nu o sangera. Sufletulu lui e parte cerésca, schintéua coborita din ceriu; trupulu omului celu moritoriu e coronatu cu corón'a memorirei, cu sufletu, si in unirea acestu'a cu materi'a trupésca se implinesce dísa' poetului, cà „omulu e o taina, viatia lui e visu!“

Visu e viati'a omului pre pamentu; càci cu ce s'ar poté asemená mai bine? In visu ti-represinta fantasi'a adese cele mai mari placeri, si in statulu acel'a vedi in venitoriu unu munte de fericire cu culmea pana la nuori; candu, dupa-ce te trediesci, incetandu visulu, despare si fericirea si nece umbr'a nu i-o mai vedi, nelasandu inderetru alt'a nemic'a, decátu urmele unei pareri de reu insoçite de o oftare a animei pentru neimplinirea lucrului, despre carele ai visatu. Ce deshilinire cunósceti dara intre unu visu trecutoriu si viati'a unui omu?

Acest'a, adeca omulu, venindu la precepere, numaidecátu incede a visá: tenerulu sperandu a ajunge la adunci betranctie, seraculu magulindu-se cu o avere mare in venitoriu, celu singuru dorindu necurmatu unu soçiu credintiosu, bolnavulu depre patulu de doreri si-le usioréza pre acestea cu sperarea, cà i va vení doctorulu vindecatoriu; si câte din doriri se implinescu pre pamentu? Voiti a mi-respondé, cà tóte. Bine. Concedu, cà tenerulu se sente fericitu, pana candu lu-magulesce sperarea de o viatia lunga. Dar eata, cautati la esemplulu de façi'a! Fienti'a acésta blanda, au nu sperá ea la coron'a betranctieloru fericite, si cumu i s'a implinitu dorirea?! — Vetí díce, cà celu, carele a speratu scutirea intru unu braçiu puternicu, cu tempu l'a si ajunsu si e in fericire. Au nu sciti cu totii, cà ieri alalta-ieri incepù a si-plecá capulu in braçicle soçiului demultu doritu, si eata cà asta-di se desparte de acel'a, in ale cui braçie fiendu sperá la o fericire indelungata?!

Visulu ti-aréta fericirea, si candu te trediesci ca se incepi a o posiedé, a apusu, nu o mai gasesci. Viati'a omenésca te introduce in fericire, si candu visulu se preface in realitate, tóte te parasescu, insoçindu-te numai o dorere pentru pierderea lucrurilor trecute. Tóte suntu desiertatiune, tóte cele omenesci!

Ce se facemu dara, unde se cercámu mangaiare? La angéri se ne rogámu seau de la ómeni se ceremu ajutoriu, candu vedemu, cà (precumu graesce Seneca) „mii de càli suntu deschise spre mórte;“ candu vedemu, cà mórtea preste toti domnesce? Pre cine se conducemu, ca se ne apere de ea? Oh cercarea nóstra e desiérta, càci dins'a este neinvinsa! — Nu-i dara mangaiare? ... Intórece-ne-vomu la cuventele citate intru inceputu, dóra acelea, cari ne au rapitu tóta sperarea fericirei, voru fí in stare a ne dá si cev'a mangaiare. Audit'ati ce s'a dísu acolo, cà „sufleteloru blande ceriulu e deschisu!“ Si cine suntu acele suflete blande? Cine-su acele fientie blande, pentru cari se se deschidia ceriulu? Crestinii suntu acci'a, iubitoru ascultatori! Acesti'a, pre cari mórtea i despóia de tóte sperárele; acesti'a, cari ajungundu la márginea mormentului, si neducundu altu cev'a cu sine din asta vale de plangeri, decátu amaritiune, i mai nutresce unic'a sperare neinsielatória, cumea ceriulu e deschisu pentru ei.

Deci se nu desperámu! Càci desí, dupacumu vedemu, tóte ne parasescu la mormentu, inse ne mai remane dulcea mangaiare, de a dobendí alta mostenire, unde ne vomu castigá dreptu durabile, unde fericirea nóstra nu va fí conturbata prin necasuri si doreri; mostenire ca aceea, unde mórtea nu si-póte deprinde poterea sa. Acést'a e unic'a sperare neinsielatória, fiendea ea ne insoçiesce si dincolo de mormentu; si deórace mórtea, dupa dísa' clasicului, e punctulu, de unde se incepe cerculu eternitatei, de aci urméza, cà si fericirea nóstra in patri'a cerésca va se fia vecínica.

Pentru-ce se ne intristámu drept'aceea, candu vedemu, cà mórtea nu e alt'a, decátu stramutarea nóstra de la o mostenire trecutória la alt'a fericita si fóra de capetu? Pentru-ce se plangemu pre cei ce se muta la unu locu atátu de fericitu? càci aici se despartu de noi pre unu tempu, ca acolo se se unésca eara cu noi pentru totdeún'a; aici lasa bunuri trecutóric, ca acolo se se faca partasi la altele in veci netrecutóric, dupacumu canta si poetulu:*)

„Pamentulu ne desparte, ear ceriulu ne unesce

In patri'a cea santa, egale pentru toti;

„Acolo nedreptate si ura nu domnesce,

Nu cumperi cu viati'a pamentulu de trei coti.“

Pentru aceea si acést'a fientia pia predreptu póte díce cu s. scriptura (Luc'a c. 23 v. 28): „Nu me plangeti pre mine, ci ve plangeti pre voi!“ Càce un'a dintre acele fientie blande, pentru cari e deschisu ceriulu, fù si repausat'a in Domnulu, dómn'a Iuli'a (Iulian'a, recte Elen'a) Muresianu. Ea fù nascuta in 8 Iuliu 1842 in Telciu, si repausà in Naseudu in 14 spre 15 Dicceembre 1866 la 1 óra dupamiédianópte. Dupa-ce ajunsese la anumit'a etate, invetià in scól'a de aici, **) ear la anulu 1862 fù dusa spre indeplinirea in crescere la Focsiani in Roman'a, de unde reintornandu-se in anulu 1863, a fostu sub conducerea fiitorului ei soçiu, cu carele avù cunoscintia inca din primavér'a aceluasi anu 1863 si carele in anulu 1865 in 31 Iuliu o si luà in soçiu de casatoría. Adormit'a in Domnulu precumu in creșterea ei scolare asia si in conversarea cu soçiulu seu, d. Ioachimu Muresianu, primindu principiile cele mai sanetóse despre omu, viatia, relegiune si natiune si despre statulu casetórici, acestea si-le apropià asia, încátu poteá sierbí de modelu secului seu. Dins'a dandu man'a cu iubitulu seu soçiu, a abdísu de tóte placerile din afara; soçietatea loru cea mai placuta eráu ei insi-si. Ei eráu sufletulu, anim'a, cugetulu, credinti'a, mangaiarea si paradisulu pamenténu unulu pentru altulu.

De ar fí voitu cinev'a, se cerce virtute, curatía, spiritu de ordine, de onestate si modestía muierésca, intiepletiune in soçiu de casetóric; cu unu cuventu, caracteru muierescu deplinu si nepetatu: acestea tóte straluciá pre fruntea ei. Ea a fostu angerulu insoçitoriu alu barbatului seu pre pamentu, Farulu si limanulu, unde naea lui cea obosita de valorile lumesci totdeún'a si-aflá repausu. Cu atátu cu mai infranta anima fù silita se lase pre soçiulu seu, carele — traindu ei unulu pentru altulu — asemenea retragundu-se renuntià la tóte aspiratiunile viatiei pentru dins'a. La ea din tóte greutátile si ocupatiunile cele oficióse tragéa ca la stéu'a sa cea lucitória pre pamentu. Cumu dara se nu si-tiena dinsulu fericirea sa pierduta, póte pentru totdeún'a, candu vede, cà si-pierde lucéferulu, carele i a luminatu si indreptatu toti pasii viatiei pre pamentu?

Inse pentru-ce se mai amintescu atâtea insusfri virtuóse ale unei fientie blande? De ce se mai adaugu dorerile unui soçiu sangeratu? Pentru-ce se mai ingreunu dorerea la atâtea anime triste, candu chiamarea mea e, a ve mangaiá?

Repausat'a in Domnulu dupa-ce joi in 6 Dicceembre a. c. la 8 óre si trei patrarie sér'a a nascutu unu pruncu dupa premier-gerea doreriloru de 2¹/₂ óre, dorerile au parasit'o si numai in 9 Dicceembre, póte din cev'a gresiéla, eara-si au cuprins'o, asia câtu indesiertu a fostu punerea lipitoriloru in deminét'i'a din 12 Dicceembre; indesiertu tóte incercárele cele cu grigia de dí si de nópte ale mediciloru, pre cari soçiulu iubitoriu in trei díle de dóue ori i-a adusu la consiliu si de dinafara; desierte au fostu tóte, càci poterea mortiei cea neinvinsa a coversítu tóte nesuintiele incercate. Vineri dupa amédi la 4 óre incungiurandu-o do-

*) Andreiu Muresianu.

**) Scól'a de fetitie din Naseudu a fostu totdeún'a recunoscuta de un'a din cele mai bune, si in ea se creșceá ficele oficiriloru sub granitia si a altoru onoratorii.

rerile mortii si cu acestea luptandu-se pana la 1 óra dupa média-nópte, in 14 spre 15 Decembre si-redéde sufletulu in man'a Creatoriului seu, lasandu dupa sine unu soçiú veduvu si unu copilasiú orfanu. In agoni'a cea amara a mortii pana si resuflarea cea din urma i fù insoçita de o cautare trista càtra iubitul ei soçiú, carui'a cu lácremi, inse destépta la minte, in momentulultimu i valedice.

„Vai càta nevojia are sufletulu, despartíndu-se de trupu; vai càtu lacreméza atunci!“

Fiendu inse cà mórtea nu i a concesu, ca se póta díce unu remasu-bunu la toti, aducundu-si aminte de dísa santei scripture: „Déca esti scarbitu cu deaprópele teu, pune-ti jerf'a ta josu, reintórna si te inpaca cu elu, si apoi te apropia de altariu“, sum insarcinatu eu se i inplinescu asta dorintia si detorintia din urma.

(urmédia iertatiunile indatinate).

Literatura.

Escriere de premie literarie. Cev'a despre almanaculu „Fenice.“

Daruindu spect. domnu Gregoriu Szarukán, guvernatoriulu dominiului episcopescu din Beiusiu, soçietatii suscrise 6 galbeni pentru premiarea celor mai bune operate literarie; càtra cari mai adaugundu r. d. Ioanu Horváth, protocolistu díec., 2 galbeni, cari i castigase in semin. teol. de Pest'a la unu concursu literariu, — soçietatea, conformu decisiunei sale din siedinti'a VIII., tienuta la 27. Ianuariu a. c., cu acést'a escrie concursu, si anume: a) *Trei galbeni pentru novela cea mai buna*, carea trebuie se fia celu puçinu de dóuc cóle tipariu, si de va fi mai lunga, se nu petróca patru cóle tiparite. Se va preferi ‚ceteris paribus‘ novel'a, ce va tractá vre-unu obieptu din istori'a natiunale. b) *Doi galbeni pentru a dóu'a novela mai buna*. c) *Trei galbeni pentru poesi'a cea mai buna*. Se va preferi ‚ceteris paribus‘ balad'a si naratiunea poetica.

Concurintii au de a strapune operatele sale, scrise curatu si provediute cu o epistola sigilata, carea se contiena devis'a (motto) si numele auctorului, *la suscrisulu conducatoriu celu multu pana la serbatorile santeloru pasce ale nóstre*, cari voru cadé in 28/16 Aprile. Operatele incurse se voru criticá prin barbati competinti; rezultatulu se va publicá la tempulu seu. — Acestu anuntiu lu-aducemu la publicitate mai vertosu pentru incunoscintiarea *membriloru externi ai soçietatii*, potendu concurge si ei la premiele escrise. —

Profitámu totodata de ocaziunea acést'a, spre a face cunoscutu onoratului publicu, cà tiparirea almanacului nostru „Fenice“ curge neintreruptu; si asia, amesuratu promisiunei facute, sperámu a poté incepe spedarea esemplarielor prenumerate celu multu in 10—15 Februariu. Ne adresámu dara inca odata càtra on. publicu, rogandu pre toti binevoitorii nostri, a grabí cu prenumeratiunea; eara p. t. domni, caroru le amu tramisu esemplarie din puçinele cóle de prenumeratiune, ce amu tiparitu, se binevoésc'a lucrá pre la cunoscutii domniei loru pentru sprigionirea caldurósa a almanacului nostru, si abonamentele adunate a le strapune càtu mai curendu conducatoriatulu suscrisu. — Pretiulu pentru Austri'a 1 fl. v. a., pentru Romani'a 4 sfanti. De la 10 esemplarie se da unulu gratuitu.

Datu in Oradea-mare din siedinti'a a VIII. a soçietatii de leptura a junimii romane de la scólele oradane, tienuta la 27 Ianuariu 1867.

Iustinu Popfú,
conducatoriu.

Elia Traila,
notariulu coresp.

Dictionariu portativu germanu-romanu, de Teocarú Alexi, in Bucuresci; inprimeri'a lui Ioanu Weiss. Pretiulu 4 sfanti.

Archivu pentru filol. si istor., de T. Cipariu. Cuprinsulu numerului 1. este: I. Program'a „Archivului“ II. Despre unificarea ortografiei romane, (discursu tienutu la adnnarea din urma a Asoçiatiei transilv. rom.) III. Documente istorice: 1) Pauli Strassburgii, Sveciae regis quondam consiliarii secretioris aulici et ad Amuratem IV. legati, relatio de Byzantino itinere c. annum 1633. 2) Domni'a lui Leonu Vvd., si 3) diplom'a lui din 1631. 4) Diploma de la Michailu voda din 1600. IV. Fastii romani. — Deocamdata nu va poté aparé de dóue ori pre luna, ci numai odata in cuprinsu câte de 2 pana in 3 cóle. Condiitiunile de prenumerare vedi-le in nru. 1. din a. c. alu „S. r.“

Magazinu pedagogicu, tom. I. fasciór'a 1. Cuprinsulu: Tipulu unei scóle bune. Cumu se fia cea d'antâta instruire religiósá, ca se-si ajunga scopulu? Tractarea bucátiloru de cetitu. Imitatiuni limbistice. O óra limbistica tienuta in o clas'a superióra a scólei normali din Naseudu. Despre invetiatori in genere. La inceperea anului scolasticu (poema.) Aforisme pedagogice. Enricu Pestalozzi.

Bibliotheca ecclesiastica continens Græcorum theologorum opera, ex codicibus manuscriptis Mosevensibus nunc primum Graece edidit archimandrita Andron Demetracopulos. Lipsiae 1866, tom. I. — Pr. 3 tal.

Die Halben und die Ganzen. Eine Streitschrift gegen die III. DD. Schenkel und Hengstenberg, von Dr. Fr. Strauss. Berlin 1865. — Opu interesantu faciá cu stadiulu modernu alu teologiei, incátu adeca din elu se póte vedé, la ce absurditati e in stare se devina d. Strauss cu cercetárilu sale protestantice despre crestianismu. — Pr. 10 gr. de arg.

La cosmogonie de la bible devant les sciences perfectionnées, ou demonstration de la révélation primitive par l'accord suivi des faits cosmogoniques avec les deductions rigoureuses de la science; par M. l'abbé Sorignet. 1. vol. in 8. — Pr. 6 franci.

Ochire prin lumea politica

(din 1—15 Februariu.)

Cronica interna. Asia-numit'a inpaciuire cu Ungari'a se póte privi ca incheiata. Numai càtu óre fi-va in stare se ne aduca aievea binecuventárilu unei paci adeverate inpaciuirea seau togmél'a acést'a, cu carea numai Magiarii si o parte din Germani suntu multiamiti, eara toti ceialalti locuitori ai imperiului preste mesura nemultiamiti? ast'a e alta intrebare. Ba chiaru si o parte buna din Magiari se aréta neindestulita cu rezultatulu inpaciuirei; celu puçinu inainte cu vreo patru díle prin Pest'a se inpartia unu diuariu revolutiunariu intitulatu „1849“ cumu si placate incontr'a lui Deák si provocatórie la staruirea pentru continuitatea díretei din Debrecinu. Acesti'a firesce su revolutiunarii magiari; dara apoi nici asia-dís'a partit'a a „tigriloru,“ va-se-dica partit'a din stanga, nu se invoesce cu proieptulu primitu de comisiunea de 67 (acumu 65), ci stà mortísiu prelanga o curata uniune personala. Intr'aceea publicarea numeloru ministriloru magiari se mai amená pre óre-

câtev'a dîle; desî spunu, cumca acumu si piedecele din urma in privinti'a armîei si a finantiloru se fia delaturate in acelu intielesu, cã ministrulu de bataia ungrescu va avé dreptu de dislocare asupr'a armatei numai in ceea ce privesce alimentarea ei, si cu colegii sei dinpreuna va staruî se se accepte decãtra diët'a pestana legea inarmareii generale, eara ministrulu de finantie ung. va fi deocamdata mai multu numai directoru supremu de finantie alu Ungariei, subministrandu darea culésa diu Ungari'a ministrului de finantie din Vien'a si primindu din mânia acestu'a cvotulu seu recerutu pentru trebuintiele Ungariei. Altmintrea, dupa-ce c. Belcredi a demisiunatu si ministeriulu presinte se lasa deocamdata neocompletatu, tôte aceste trebi ale imperatiëi le conduce adi br. Beust. — Dincóce de Lait'a corifeii ablegatiloru germani, centralisti si autonomisti, la dorinti'a si a ministrului br. Beust, tienura in 13 si 14 nesce conferintie aici in Vien'a spre a se intielege asupr'a modrului de purcedere faciã cu nou'a stare a lucrurilor. Diët'ele germano-slave inpreuna cu a Bucovinei se deschidu luni in 18 l. c. In tôte se va dá cetire unui rescriptu imp., carele va propune diët'eloru legea de inarmare generala, va dechiarã sistarea constitutiunei de redicata, in paciuirea cu Ungari'a de complinita si va provocã la alegeri pentru senatulu imperialu angustu, ca acest'a apoi se-si modifice constitutiunea din 26 Fauru, cudeosebire §. 13, in consunantia cu invoielele facute cu Ungurii. — Diët'a Croatiei inca se va readunã. — Asiadara numai ardelenii, Romani si Sasi, suntu menati ca oile din deretru la Pest'a, pentrucã acolo, precumu au doritu unii, „ca minoritate se-si arete puterea morala!“ Se sperãmu, cã situatiunea critica intr'adeveru va unî pre toti Romanii in cugetu si in sentîri. La tóta templarea inse ei nu voru desperã nici faciã cu acest'a si alte pericle nicidecumu; cãci a plange si a se descuragiã in greutãti, nu vedesce unu caractru romanescu.

Cronica esterna. In Prusi'a si Germani'a de média-nópte se facu alegerile pentru parlamentulu nordgerm., carui'a se va propune spre discutare proieptulu de constitutiune pentru federatiunea nordu-germ. Alesii de pana acumu suntu cea mai mare parte opusetiionali. — In 3 l. c. tienura in Stuttgart ministrii celoru patru state germ. de média-di nesce conferintie in tréb'a organisarei militari a numiteloru tiere.

Napoleonu III. in 14 l. c. deschise camer'a francésca.

In Turci'a se formã unu ministeriu nou favoritoriu intentiunei, de a multiamî cererile poporatiuniloru crestine. Spunu, cã Pórt'a are de cugetu a adunã la Constantinopole unu feliu de parlamentu, la carele se iee parte si crestini, si apoi acest'a se discutiedie reformele necesarie pentru imperiulu turcescu. Serbiëi inca se i se faca concessiuni, cumu si Candi'a se stee in viitoriu numai in uniune personala cu Turci'a.

Camer'a italiana se disolvã si se convocã alt'a pre 22 Marte. Celei vechie i se propusese spre discussiune proieptulu unei legi besericesci, pre carea vomu publicã-o si noi. Ea purcede din principiulu „beserica libera in statu liberu,“ si amesuratu acestu'a concede fideliloru italiani comerciulu liberu cu capulu vediutu alu besericeii fara placetu premergatoriu, ear starea materiala a clerului ital. dupa dins'a va se fia pre de dóue ori mai buna decãtu a celui francescu etc.

Faciã cu Romani'a imperatulu Francesiloru purcede a dá semne de deosebita simpatia si bunavointia. Asia mai decurundu fece a se incheiã o conventiune in pri-

vinti'a paspórteloru intre Franci'a si Romani'a, pentrucã estmodu se dee documentu pipaitu lumei despre suveranitatea statului romanu. Pre agintele seu diplomaticu in Romani'a, br. d'Avril, inca si-lu acredita de dreptulu cãtra principele Carolu I., ear nu, ca pana acumu, cãtra Pórt'a, carea apoi prin marele-veziru num'a inscintiã pre guvernulu rom. despre acreditare. Acestu esemplu lu urmara si Itali'a, Prusi'a si Angli'a cu agintii loru. — Altcumu principele Carolu, parintele carui nu demultu se alese din partea Ploesciloru de deputatu in camer'a Romaniei, cercetã in diële aceste a dóu'a capitala, Iasii, unde asteptã pre frãtîne-so Fridericu. Cu ocaziunea acést'a inaltîmea sa eara mai spendã pre sém'a celoru lipsiti 30.000 de galbini, asia câtu fói'a „Romanulu“ calcucédia, cã M. sa de candu se afla in Romani'a a inpartitu mai multu pentru scopuri binefacatórie, decãtu ce i face civilist'a anuala de domnitoriu. — Incheiãmu cu scirea, cã senatulu Romaniei a stersu monopolulu de tabacu.

Varietãti.

Reuniunea protestantica gustavu-adolfiana, carea in 9 Diecembre a. tr. si-tienù adunarea anuala in Bremerhaven, a inpartitu de la infientiarea ei in 1832 pana in 1865 preste totu 2,233.800 taleri ren. la comune protestantice lipsite.

Lucruri oradane. In „Concordia“ siepte juristi rom. de la academi'a oradana rostescu publica multiamita reverendisimului d. abate canonicu si rectoru semin., **Ioanu Papp,** pentru marenimitatea-i cunoscuta, cu carea sucurge porurea junimei rom. studiöse lipsite de midilóce, precumu si pre amintitii siepte juristi i provediù in mai multi ani si i prevede cu viptu intregu. — Totu in Oradea la capitlulu gr. c. se denumì de canonicu capitulariu reverendisimulu d. **dr. Ioanu Szabó,** fostu vicereктору in seminariulu gr. c. oradanu.

Rusificarea Poloniei se fortiédia cu tôte midilócele. Poloni'a, dupa „Almanac. de Gotha,“ in 1850 n'aveã mai multi de 4,856 fideli ortodocsi; pentru acesti'a suntu adi la 2.000 parochie dotate de regimulu muscanescu cu 52.830 de ruble (la 900.000 fl.)

„**Albin'a**“ aude, cumca M. sa imperatulu, pentru a satisface dorintieloru rom., s'a induratu preagratosu a incuvientiã, ca Romanii de beseric'a gr. or. se si-tiena sinódele loru. In acestu intielesu se se fia si datu ordinatiuni cãtra ambii cancelari de curte ung. si transilv., cumu si cãtra ministrulu de resbelu br. Iohn.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: I. V. B. in Petridulu-de-josu. Amu primitu cu multiamita. — X. in Clusiu. Core-spondintiei Domniei Tale in tréb'a limbei si religiunei romane la gimnasiulu rom. c. de acolo i amu datu locu din detorintia publicistica, pentrucã reulu, póte aievea esistandu, se se descopera si vindece de respectivi. Dupa-ce inse starea lucrului acumu si prin contr'a-corespondintia s'a lamuritu, nu-i de ce se se mai lungésca vorb'a asupr'a estui lucru. — A. M. in Hitiasiu. In numerulu viitoriu. —